

ΑΝΟΙΧΤΟΣ ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ Ή ΚΛΕΙΣΤΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΜΕ ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ; Ο ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ.

Η απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, να πραγματοποιήσει το εμβληματικό έργο της επέκτασης του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου χωρίς τη διενέργεια Ανοιχτού Διεθνούς Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού -ως οφείλεται σε έργα αυτής της σπουδαιότητας και απαιτείται και από τη νομοθεσία- βρίσκει αντίθετο τον αρχιτεκτονικό κόσμο της χώρας.

Ο αποκλεισμός των Ελληνικών Αρχιτεκτονικών γραφείων και «η επιλογή τουλάχιστον δέκα (10) αρχιτεκτονικών γραφείων του εξωτερικού, που θα προσκληθούν να υποβάλουν αρχιτεκτονικό προσχέδιο έναντι οικονομικής αμοιβής, με την υποχρέωση συνεργασίας με ένα τουλάχιστον ελληνικό γραφείο ή ομάδα», (ΦΕΚ Β' 5352/18.11.2021) και η μη δυνατότητα συμμετοχής σε ισότιμη βάση των Ελλήνων αρχιτεκτόνων φανερώνει ότι η πολιτεία δεν δείχνει την εμπιστοσύνη της στις δυνατότητες των αρχιτεκτόνων του τόπου μας να διαχειριστούν ένα έργο με υψηλά αστικά, περιβαλλοντικά, μουσειολογικά, αισθητικά ζητούμενα και θέματα ανάδειξης της πολιτισμικής μας κληρονομιάς. Τούτο έχει επέκταση και στον χώρο της παιδείας, στις Αρχιτεκτονικές σχολές, στον τεχνικό κόσμο της χώρας αλλά και ευρύτερα στην κοινωνία.

Επιτρέψτε μας να σας γνωστοποιήσουμε τα κάτωθι:

Το 2017 η Κυπριακή δημοκρατία μετά την κατάλληλη προετοιμασία, τη συνέργεια με φορείς και το διάλογο με την κοινωνία προκήρυξε Ανοιχτό Διεθνή Αρχιτεκτονικό Διαγωνισμό για το «Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Κύπρου», δύο φάσεων. Στην Α' φάση κατατέθηκαν 129 συμμετοχές από όλον τον κόσμο (με συμμετοχές και των γνωστότερων διεθνώς γραφείων). Η συμμετοχή στους διεθνείς Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς γίνεται με 10ψήφιο κωδικό, δηλαδή ανώνυμα και όχι ονομαστικά προκειμένου, η πολιτεία να αξιολογήσει την καλύτερη πρόταση υπέρ του δημοσίου συμφέροντος, με τη δέουσα αμεροληψία. Συστάθηκε 9μελής διεθνής κριτική επιτροπή με αντικειμενική επιλογή κριτών, στην οποία συμμετείχαν αρχιτεκτονικές προσωπικότητες με διεθνή εχέγγυα, όπως ο Sir Peter Cook και ο Elias Zeggelis. Στη δεύτερη φάση προκρίθηκαν 7 μελέτες για να διαγωνιστούν για τα βραβεία. Είχαμε την τιμή να λάβουμε το Α' Βραβείο, σε ένα εμβληματικό έργο, όχι μόνο για τη διεθνή ανάδειξη της Κυπριακής Αρχαιολογίας και των συλλογών της διεθνώς, αλλά αφορούσε και έναν ευρύ αστικό σχεδιασμό για την προβολή και ανάπτυξη της Λευκωσίας. Για την ανάληψη και την ολοκλήρωση των πλήρων μελετών, συνεργάστηκαν 22 μελετητικές ομάδες διαφορετικών ειδικοτήτων, σε 4 χώρες, για να μελετηθεί ένα σύγχρονο Μουσείο που, εκτός των χώρων μόνιμης έκθεσης (7.500τμ), συμπεριλάμβανε και σύνθετες λειτουργικές ενότητες (συνολικώς 27.700τμ) και υπαίθριες και αστικές διαμορφώσεις (23.000τμ). Από το τέλος του 2021, το έργο βρίσκεται σε διαδικασία δημοπράτησης οδεύοντας προς την υλοποίησή του (προεκτιμώμενο κόστος 124εκ. ευρώ).

Σήμερα, στη χώρα μας δεν μπορούμε να συμμετέχουμε στο διαγωνισμό για την επέκταση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Έχουμε αποκλειστεί. Δεν είμαστε όμως εμείς το ζήτημα αλλά, σε εμάς πιστοποιείται αυταπόδεικτα ότι το πρόβλημα είναι ο τρόπος διεξαγωγής του διαγωνισμού. Δηλαδή, μπορούμε να υλοποιούμε Εθνικά Μουσεία σε ξένες χώρες, ενώ δεν μπορούμε να καταθέσουμε τα οράματα, τις ιδέες, τις προτάσεις, αλλά ούτε

και την τεχνογνωσία μας, σε ένα έργο σημαντικής Αρχιτεκτονικής και Πολιτιστικής βαρύτητας. Η διαδικασία αυτή αποστερεί, τη δυνατότητα ισότιμης και ελεύθερης συμμετοχής. Βεβαίως θα είχαμε τη δυνατότητα να συμμετέχουμε ως «γραφείο εξωτερικού», αλλά μάλλον και τούτο θα μεγένθυνε τον προβληματισμό που σας καταθέτουμε. Και βέβαια αυτό ισχύει και για πολλούς άλλους άξιους Έλληνες Αρχιτέκτονες και δεν αφορά μόνο εμάς. Ταυτόχρονα, αποκλείει και τους νεότερους από το να καταθέσουν την οπτική τους για τη διαχείριση της Πολιτιστικής και Αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και για ζητήματα Δημόσιου και Αστικού χώρου.

Ο αποκλεισμός που έχει τεθεί, εμποδίζει τα ελληνικά και κοινοτικά μας δικαιώματα, όχι μόνο τα επαγγελματικά, αλλά και αυτά του υγιούς συναγωνισμού, της συμμετοχής χωρίς διακρίσεις και της ελεύθερης διακίνησης των ιδεών. Μας βρίσκει εξαιρετικά αντίθετους. Καθίσταται ελλιπής ή μεροληπτική η παροχή συμβουλών, προς τους φορείς, όταν δεν αναδεικνύεται ότι η πρακτική των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών είναι θεμελιώδης και συμβαίνει σε όλον τον κόσμο.

Στις σύγχρονες και ευνομούμενες κοινωνίες για τέτοια έργα επιλέγονται οι ανοιχτές διαδικασίες διεθνών αρχιτεκτονικών διαγωνισμών, και προκαλούν παγκόσμιο ενδιαφέρον όχι μόνο για τα Αρχιτεκτονικά θέματα. Προάγουν ένα σύγχρονο περιβάλλον αξιοκρατίας και διαλόγου που ανοίγεται στην κοινωνία και στον αστικό χώρο, τόσο σε θέματα οργάνωσης, τεχνογνωσίας και διαχείρισης της ιστορικής κληρονομιάς, αλλά και σε άλλα ευρύτερα θέματα πολιτισμού, κουλτούρας, παιδείας, έκθεσης και μουσειολογίας, και πώς αυτά προσεγγίζονται και νοηματοδοτούνται στη σύγχρονη εποχή.

Διαχρονικά και πλείστα είναι τα παραδείγματα από τη διεθνή πρακτική όπου θεσμικά εμπιστεύονται τις διαφανείς αξιολογικές διαδικασίες.

Στη Γαλλία, διαχρονικά προκηρύσσονται ανοιχτοί διεθνείς αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί για μεγάλα έργα και προκαλούν παγκόσμιο ενδιαφέρον. Και βέβαια ποτέ δεν έχει αποτολμηθεί ο αποκλεισμός των Γάλλων αρχιτεκτόνων από τους διαγωνισμούς.

Παραδειγματικά, ανοιχτοί διεθνείς διαγωνισμοί έχουν γίνει για έργα όπως:

- η Tate Modern (επανασχεδιασμός του προγενέστερου σταθμού παραγωγής ενέργειας και μετατροπή του σε ένα από τα σημαντικά Μουσεία Μοντέρνας Τέχνης, 1994, Λονδίνο).
- η επέκταση του εθνικού μουσείου τέχνης Reina Sofia (1999, Μαδρίτη)
- η επέκταση του εθνικού μουσείου του Πράδο (Museo Nacional del Prado (2016),
- το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Guggenheim Helsinki (2015),
- και βέβαια το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο του Καΐρου “Grand Egyptian Museum”, που συγκέντρωσε πολυπληθές ενδιαφέρον με 1557 συμμετοχές από 83 χώρες και ανέδειξε για μία ακόμα φορά την αξία της Αιγυπτιακής αρχαιολογίας (2002).
- Τώρα, το 2022 διεξάγεται νέος διεθνής Αρχιτεκτονικός Διαγωνισμός για την επέκταση και την ενεργειακή αναβάθμιση του μουσείου σύγχρονης τέχνης MAXXI της Ρώμης, μουσείο που είχε προκύψει άλλωστε από αντίστοιχη διαδικασία διαγωνισμού (1998)

Η διαδικασία που νόμιμα αρμόζει στην επέκταση του εθνικού αρχαιολογικού μουσείου είναι η προκήρυξη ανοικτού διεθνούς διαγωνισμού και οπωσδήποτε η ισότιμη συμμετοχή των ελλήνων αρχιτεκτόνων. Άλλωστε, η νομοθεσία (ΦΕΚ 2239/Β/31-5-2021) προβλέπει το θεσμικό πλαίσιο για διεξαγωγή αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, ακόμα και αν υφίσταται χορηγία. Η δωρεά μελετών δεν συνιστά ούτε θεμιτό ούτε νόμιμο έρεισμα για την παράκαμψη ή την ακύρωση της νόμιμης διαδικασίας των ανοικτών αρχιτεκτονικών διαγωνισμών, πολύ περισσότερο αυτών που έχουν στόχο τη διεθνή προβολή του θέματος (ν. 2092/1992). Σχετ. Ανοιχτή Κοινή Επιστολή ΣΑΔΑΣ και ΣΕΑ: «Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και Μουσείο Εναλίων Αρχαιοτήτων: Να αποκατασταθεί η νομιμότητα, να τηρηθεί η δεοντολογία, να προστατευθεί το δημόσιο συμφέρον». www.sadas-pea.gr/anoichti-koini-epistolih-sadas-panellinias-enosis-architektonon-sadas-pea-amp-sylogoy-ellinon-archaiologon-sea-me-thema-quot-ethniko-archaiologiko-moyseio-kai-moyseio-enalion-archaiotiton-na-apokatast/

Σχετικά η π. Υπουργός Πολιτισμού, Ελισάβετ Παπαζώη, χαρακτηριστικά αναφέρει: «Γιατί εκχωρήθηκε η διαδικασία του διεθνούς αρχιτεκτονικού διαγωνισμού προσχεδίων για το μεγαλύτερο Μουσείο της Ελλάδας και ενός από τα σημαντικότερα του είδους του στον κόσμο, σε μια αστική μη κερδοσκοπική εταιρία (ΑΜΚΕ), που δεν διαθέτει καν τα χαρακτηριστικά ενός χορηγικού Ιδρύματος ή τα εχέγγυα ανάληψης ενός τέτοιου έργου? Σύμφωνα με το δημοσιευμένο Καταστατικό της η Εταιρεία ιδρύθηκε στις 27.11.2020, με εταιρικό κεφάλαιο 10.000 ευρώ, οι σκοποί της δεν σχετίζονται με το έργο που αναλαμβάνει, οι δύο από τους τρεις εταίρους, μέλη του τριμελούς Δ.Σ. της εταιρείας δεν διαθέτουν τεχνογνωσία ή εξειδίκευση σε θέματα πολιτισμού ή αρχιτεκτονικής, (είναι στελέχη ναυτιλιακής εταιρείας, η μία διευθυντής με έδρα στον Παναμά και η άλλη νομικός με έδρα την Αγγλία), ο τρίτος έταίρος ο κ. Θωμάς Δοξιάδης διατηρεί γραφείο αρχιτεκτονικής τοπίου με έδρα την Αθήνα. Η δωρεά των 650.000 ευρώ, για ένα έργο που η υλοποίηση του θα υπερβεί ίσως και τα 150εκατομμύρια ευρώ, δεν νομιμοποιεί την παράκαμψη των νόμιμων διαδικασιών και τη συνδιαχείριση της διενέργειας ενός ιδιότυπου αρχιτεκτονικού διαγωνισμού με μία μη Κερδοσκοπική Εταιρεία». Σχετ.Επιστολή π. Υπουργός Πολιτισμού, Παπαζώη Ελισάβετ: «Αλήθειες και ερωτήματα για το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο». www.sadas-pea.gr/f.ethniko-archeologiko-mousio-alithies-ke-erotimata.pdf

Με βάση τα παραπάνω, η κ. Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού μαζί με την Διυπουργική Επιτροπή (Αναπληρωτής Υπουργός Ανάπτυξης, Υφυπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας αρμόδιος για θέματα χωροταξίας και αστικού περιβάλλοντος, Γενικός Γραμματέας Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος και Γενικός Γραμματέας Πολιτισμού) που συστάθηκε λόγω της πολυπλοκότητας του σχεδίου οφείλουν άμεσα να ξανασκεφτούν όχι μόνο τυπικά, αλλά ουσιαστικά το πώς λειτουργούν οι θεσμοί και οι πτυχές ενός σύγχρονου πολιτισμού και ενός ευνομούμενου κράτους.

Η Αρχιτεκτονική στις πόλεις μας αλλά και στο δημόσιο βίο υποβαθμίζεται. Δεν προσκαλείται για τις ευεργετικές και υγιείς δρώσες δυνάμεις της αλλά ανασύρεται κατά περίπτωση σαν σκηνικό που δικαιώνει ή προβάλλει άλλες σκοπιμότητες. Με τον ίδιο τρόπο αντιμετωπίζονται σε αυτή την περίπτωση και οι Έλληνες Αρχιτέκτονες σαν «παρακολουθήματα» των ξένων γραφείων. Είναι ένα περίεργο μείγμα ελληνοφοβίας και ξενολατρείας, σύνδρομο που νομίζαμε ότι είχαμε ξεπεράσει. Θυμίζει δε τις εποχές που επειδή «δεν προστατεύαμε τον πολιτισμό και τα αρχαία μας, θα έπρεπε να φυλάξουν έτεροι για εμάς».

Πόσο μάλλον στους δύσκολους καιρούς που διάγουμε, επιβάλλεται, τα μεγάλα οράματα για τον πολιτισμό, να μην είναι ούτε real estate ούτε «χορεία» ολίγων. Αφορούν στο σύνολο την κοινωνία. Για να έχουν ουσία τα περί αξιοκρατίας, αριστείας, διαφάνειας και συμμετοχής, και να μην αντικατασταθούν με απαξία και αποκλεισμούς, προς ό,τι πολυτιμότερο έχουμε, τον πολιτισμό μας.

Και βέβαια απαιτούμε, για το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο της χώρας να ακολουθηθούν διαδικασίες, σύμφωνες και με το πνεύμα και την ιστορία που διηγούνται και οι συλλογές που στεγάζει, όπως η συμμετοχή και η διεπαφή, η ελεύθερη σκέψη και η δημιουργία, διαχρονικά αγαθά και επιτεύγματα που ακόμα συγκινούν και προκαλούν το ενδιαφέρον του σύγχρονου κόσμου.

Συμπληρωματικά των αναφερομένων, υπομνείουμε ένα σύνδεσμο για το Νέο Κυπριακό Μουσείο:

<http://xza-architects.gr/en/new-cyprus-museum-detail-design-study/>

<http://xza-architects.gr/en/new-cyprus-museum/>

Μετά τιμής,
Θεώνη Ξάνθη

Αρχιτέκτων Μηχ. ΕΜΠ

Αναπλ. Καθηγήτρια ΔΠΘ

www.xza-architects.gr

info@xza-architects.com | Tel: 0030 [2106421767](tel:2106421767)

Athens Based Office: Paliggenesias 7, 11471, Athens

Cyprus Based Office: Kiriakou Matsi 20, 1082, Nicosia